

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli d. 8 Mars 1869, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, angående förening af folkskollärare-, klockare- och orgelnist-tjenster.

I en till Utskottet hänvisad motion (N:o 25) har Herr *Jöns Olsson* i Nordanå föreslagit, »att alla klockaretjenster, i mån af nuvarande innehafvares afgang, böra med skollärarebefattningarne förenas; att en skollärare inom hvarje kyrkoförsamling sköter de för samma socken förefallande klockarebestyr; att hvarje församling får behålla den andel i klockarelönen, som af samma församling utgår, vare sig andel i klockarebol, bidrag med säd eller penningar, eller hvad det vara må, att till aflöning åt församlingens egen klockare och skollärare använda; att den skollärare, som äfven sköter klockaretjensten, bör för detta sednare bestyr erhålla minst ett mot halfva skollärareminimilönen motsvarande belopp; att, der lönen för förenade klockare- och folkskollärarebefattningarne öfverstiger 800 R:dr, eger församlingen rättighet att öfverskottet använda till öfrige af församlingens lärare; och, under förutsättning att förestående förslag vinner Riksdagens godkännande, att hela det på ordinarie stat uppförda statsanslaget för folkskoleväsendets befrämjande fördelas på sådana kommuner, hvars inkomster till både klockare och skollärare icke uppgå till stadgadt minimibelopp, i mån af behof och tillgång».

Derjemte har Utskottet fått emottaga motionen N:o 146, hvori Herr *P. Nilsson* från Christianstads län föreslagit, »att Riksdagen för sin del

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 7 Häft. 1

ville besluta, att då församlingarnes röstegande medlemmar å kyrkostämma enhälligt eller genom röstpluralitet besluta att klockare- och organistsysslorna skola förenas, må sådant beslut gå i verkställighet, äfven om presten icke skulle vilja bifalla detsamma.»

Lämpligheten af ifrågavarande tjenstebefattningars förening i allmänhet torde ej böra bestridas. Klockarens och orgelnistens tjenstgöring är hufvudsakligen inskränkt till församlingens gudstjensttimmar, då skolan hvilat. Den uppsättning af klockaren, som kan ifrågakomma under det att han sitter vid orgeln, kan utan olägenhet bestridas af kyrkvaktaren, och skolan behöfver ej lida af klockarens tjenst utom kyrkan, emedan de bestyr, som då åligga honom, kunna af en för skolan intresserad pastor och församling lätt undvaras, såsom fallet är, der tjensterna förenats. Åtminstone behöfva dessa bestyr icke inkräkta på skoltimmarne.

Kyrkolagen (Kap. 24 § 11) säger uttryckligen, att klockaren våligger med flit att drifva barnaläran». Erfarenheten vittnar ock, att ifrågavarande tjenster, två eller alla tre, till ömsesidig förmån för tjensternas innehafvare och för kommunen, inom många församlingar varit och äro förenade.

Men deraf att dessa tjensters förening i allmänhet med fördel låter sig verkställas följer icke lämpligheten och rättvisan af att ålägga hvarje församling en sådan förening, såsom i förra motionen är föreslaget.

I Kongl. Maj:ts nådiga Stadga den 18 Juni 1842 § 6 mom. 7 är det församlingarne medgifvet att förena skollärare- och klockaretjensten, och i Kongl. Resolutionen den 20 Juli 1794 är det församlingarne medgifvet att förena klockare- och orgelnisttjensten, hvaraf torde följä, att, der orgelnisttjensten är förenad med klockaretjensten, den förra får följä med, då den sednare förenas med skolläretjensten, såsom mångenstädes praktiserats.

En inskränkning i denna församlingarnes fria bestämmingsrätt är dock genom nyssnämnda författningar lagd i vilkoret, att den af församlingen önskade tjenstföreningen, för att komma till stånd, erfordrar pastors samtycke.

Väl må det vara sannt, att detta hinder för församlingarnes önskan sällan torde hafva gjort sig gällande, hvilket kan slutas deraf, att redan år 1865 funnos 987 skollärare, som tillika voro klockare eller orgelnister eller allt detta på en gång. Men då hindret finnes, då det i enstaka fall gjort sig gällande och ytterligare kan göra sig gällande, utan att derför finnes allmängiltigt skäl, beroende endast af en pastors subjektiva samtycke, så synes det vara nödigt att undauröjja detta hinder för församlingarnes fria bestämmingsrätt och göra pastors såsom hvarje annan församlingsledamots missnöje med beslutet beroende af högre myndigheters pröfning af beslutets rättmätighet och ändamålsenlighet ur objektiv synpunkt.

Hvad åter angår Herr Jöns Olssons förslag i öfrigt, kan Utskottet icke tillstyrka något åtgörande. Att fördela »klockarebolets» afkastning på flere lärare torde möta svårighet i det förhållande, att klockarebolet oftast har samma ursprung som prestgården, att det ofta är en afsöndring från densamma o. s. v. Genom förslaget skulle icke heller en klockare i sjelfva verket blifva annat än arrendator för sin tjenstetid af klockarebolet.

Att stadga hvad som vidare föreslagits, att skolläraren, om han tillika är klockare, skulle erhålla minst en med 50 procent förhöjd minimilön, torde befinnas mindre välbetänkt, då klockarelönen mångenstädes ej motsvarar dessa 50 procent, hvadan församlingarne genom ett dylikt stadgande skulle betungas med ytterligare tillskott för klockarens lön, som skulle stiga i samma mån som skollärelönnen kunde blifva förhöjd.

Förutsatt att församlingen tillskjuter hvad som erfordras för skollärelönnen, vill Utskottet visserligen finna något skäl för förslaget, att hvad som genom den förenade klockare- och skollärelönnen öfverskjuter 800 R:dr skulle få användas till öfrige församlingens lärare. Men Kongl. Stadgan den 18 Juni 1842 § 6 medgifver församlingen rätt, att å *skollärelönnen* afdraga det öfverskott, som uppkommer, då förenade lärare- och klockaretjensten gifver 50 tunnor spannmål. Härigenom synes det vara tillräckligen sörjdt för en kommuns fördel, då den kan aflöna skollärelönsklockaren ensamt med klockarelönnen, om klockarelägenheten skulle på enstaka ställen vara så indräktig. Utskottet kan icke heller anse det vara något ondt deri, att någorstädes finnas platser, som utan församlingarnes särskilda betungande äro öfver minimum aflönade, emedan detta väcker skollärlarnes täflan att göra sig förtjente af församlingens aktning och förtroende för möjligheten af befordran till bättre plats. Genom sistnämnda stadgande, hvarigenom församlingen till en del eller helt och hållet kan slippa ifrån folkskollärelönnen, uppkommer äfven för Staten den minskning i utgift, hvarom fråga är i sista momentet af Herr Jöns Olssons motion, till förmån för de församlingar, som måste göra ett dylikt tillskott, emedan de icke äro lyckliggjorde med indräktiga klockareplatser. Hvad motionären föreslår i denna del är således en redan gifven följd af redan gifna bestämmelser, der de vederbörligen tillämpas.

På grund af det anförda får Utskottet, med anledning af Herrar Jöns Olssons och P. Nilssons ofvannämnda motioner inskränka sig till den hemställen,

att Riksdagen i underdånig skrifvelse må anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes undanrödja det hinder af pastors samtycke, som i nådiga Stadgan den 18 Juni 1842 och Resolutionen den 20 Juli 1794 är

lagdt för församlingens frihet att genom vederbörligt kyrkostämmobeslut förena folkskollärare-, klockare- och orgelnistsysslor,

Stockholm den 8 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:

G. W. Gumælius.

Ordförande.

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli d. 8 Mars 1869, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 2,
med anledning af Herr Sven Rosenbergs motion, N:o 89,
om ändringar och tillägg i Kongl. Stadgan den 18 Juni
1842 angående folkundervisningen i riket.*

Denna motion innehåller tre särskilda punkter, utan något närmare samband sinsemellan, hvarföre de såsom fristående hvar för sig böra behandlas.

I den första punkten föreslår motionären, »att vid tillsättning af skolläraretjenst inga andra af de sökande må kallas till profs afläggande än de, som blifvit å förslaget uppförda».

Detta är riktadt mot 6 § 3 mom. af 1842 års Folkskolestadga, som föreskrifver, att »skolstyrelsen, der den så nödigt finner, eger förelägga de sökande läseprof», således alla de sökande, och ej blott de på förslaget uppförda.